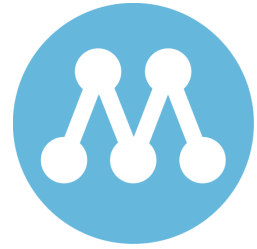

*”Jag tycker inte att Socialdemokraterna
behöver ett specifikt storstadsprogram”
Carin Jämtin, oppositionsborgarråd.
DN 2009-09-07*

*”Hon vill ha en politik som ’funkar i
Grängesberg, likaväl som Stockholm’”
Veronica Palm, ordförande Stockholms
arbetarekommun.
SvD 2009-09-12*

Fungerar samma politik i Stockholm och Grängesberg?

En jämförelse mellan två kommuner

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	4
Kommunalskatt, inkomster, boende och trafik	5
Arbetsmarknad	7
Valfrihet i skola och äldreomsorg	7
Kultur- och fritidsverksamhet	8
Hushållande med skattepengar	9
Slutsats	9

Sammanfattning

Går det verkligen att bedriva samma politik i Stockholm som Grängesberg? Frågan aktualiseras av att socialdemokraterna inte anser att det behövs någon särskild politik som fokuserar på Stockholms utmaningar. Oppositionsborgarrådet Carin Jämtin säger i DN den 7 september i år att *”Jag tycker inte att Socialdemokraterna behöver ett specifikt storstadsprogram”*. Arbetarekommunens ordförande Veronica Palm är ännu tydligare. I SvD den 12 september avfärdar hon *”tankarna på en storstadspolitik. Hon vill ha en politik som ’funkar i Grängesberg, likaväl som Stockholm’”*.

I denna rapport granskar vi förutsättningarna för att driva samma politik i Grängesberg som i Stockholm. En inledande skillnad är att Ludvika kommun, där Grängesberg ligger, är en av socialdemokraternas mönsterkommuner genom att partiet enväldigt styrt i 90 år. Det kan således verkligen sägas utgöra ett skyltfönster för socialdemokratisk politik.

Den kommunala skattesatsen är 4,83 kronor högre i Ludvika än i Stockholm. I Ludvika finns ingen valfrihet och inga fria förskolor eller fria grundskolor. I Stockholm går var tredje barn i en fri förskola och var femte elev i en fri grundskola. Dessutom satsar Stockholm ungefär 12 000 kronor mer per elev och år i grundskolan. Kostnaden per invånare för politisk verksamhet är 644 kronor i Ludvika, men bara 411 kronor per invånare i Stockholm. Dessutom driver Ludvika kommun en bowlinghall för skattepengar.

Om samma politik ska föras i Stockholm är det en besk medicin att tvinga i stockholmarna. En återställarpolitik till hur det var förr, en politik som minner om ett Sverige långt innan makten över de egna livet började ges tillbaka till människor. Bostadsbyggandet skulle haverera, endast några hundratal nya bostäder skulle tillkomma varje år. Samtidigt går det att konstatera att socialdemokraterna i Stockholm ändå kan sockra sitt bud: Med politik à la Ludvika kan de faktiskt lova att 32 kommunala bowlinghallar strax ska stå till stockholmarnas tjänst.

Frågorna kvarstår. Ska verkligen samma politik föras i Grängesberg och Stockholm? Behöver inte en stad med Stockholms förutsättningar storstadspolitik? Vad säger stockholmarna om extrema skattehöjningar, borttagen valfrihet och ett asfalterat Djurgården?

Inledning

Efter den socialdemokratiska valförlusten 2006 sade det avgående finansborgarrådet Annika Billström (S) i sitt avskedstal till arbetarekommunen att det för henne var uppenbart *”att Socialdemokraterna i Sverige saknar en genomarbetad storstadspolitik. En politik som når ut till förorterna, och vinner respekt hos den flytande medelklassen”*. Tre år senare har hennes efterträdare en annan åsikt: Det är ingen skillnad på Stockholm och övriga kommuner i landet. Det behövs inga speciella lösningar för att möta de utmaningar storstaden står inför. I Ludvika kommun i södra Dalarna ligger Grängesberg, en ort som ledande socialdemokrater i Stockholm ibland tar som ett exempel när de vill visa att samma politik som fungerar där också kan och ska fungera i Stockholm. I denna rapport visar vi att de båda kommunernas förutsättningar skiljer sig kraftigt åt och att valfrihetsarbete inte är något som står högt i kurs i den socialdemokratiska mönsterkommunen Ludvika.

Stockholm är Sveriges enda egentliga storstad. Med en befolkning på ungefär 800 000 invånare är staden nästan dubbelt så stor som den näst största staden och uppemot tre gånger så stor som Sveriges tredje största stad. Stockholm har i och med detta speciella förutsättningar, men också speciella problem och därmed utmaningar. Detta är något som socialdemokraterna i Stockholm förtiger, förtränger eller åtminstone inte förefaller vilja acceptera. Det socialdemokratiska oppositionsborgarrådet Carin Jämtin, valde i Dagens Nyheter den 7 september 2009 den direkt motsatta åsikten jämfört med sin företrädare Annika Billström tre år tidigare. Hon sade *”Jag tycker inte att Socialdemokraterna behöver ett specifikt storstadsprogram”*. Carin Jämtin fortsatte och förtydligade: *”Många upplever fortfarande att Socialdemokraterna inte gillar Stockholm, säger hon. Jag gillar Stockholm, jag bor här. Men Stockholm är varken bättre eller sämre än andra ställen”*. Carin Jämtin är inte ensam om den inställningen bland huvudstadens nuvarande socialdemokratiska ledning. Veronica Palm, ordförande i socialdemokraterna i Stockholm, avfärdade i Svenska Dagbladet den 12 september 2009 *”tankarna på en storstadspolitik. Hon vill ha en politik som ’funkar i Grängesberg, likaväl som Stockholm’”*.

Grängesberg är en tätort med ungefär 3500 invånare vars historia är nästan lika gammal som Stockholms. I mitten av 1300-talet talas det om att man tar malm från ”grengre” som skatt. Gruvdriften var sedan det som kom att präglade orten fram till dess att sista salvan i berget sköts 1989. Grangärde kommun, där Grängesberg ingick, uppgick i och med kommunreformen 1971 i Ludvika kommun. I den här rapporten jämför vi Stockholms stad med Ludvika

kommun på ett antal viktiga punkter. Skiljer sig storstaden Stockholm från glesbygdskommunen Ludvika? Behövs storstads- och glesbygdspolitik, eller är utmaningarna för de båda kommunerna densamma?

Kommunalskatt, inkomster, boende och trafik

Ludvika kommun, som med sina 25 522 medborgare är Dalarna tredje största, styrs av Socialdemokraterna, vilka har egen majoritet med 24 av 45 platser i kommunfullmäktige. Maktinnehavet är mycket långt och sträcker sig hela vägen tillbaka till Ludvika stads grundande, vilket sammanföll med införandet av den lika rösträtten och det proportionella valsystemet, 1919. Den totala kommunala skattesatsen är 33,20 kronor, vilket är 1,68 kronor över riksgenomsnittet. Skattekraften, i procentandel av riksmedelvärdet, är 96.

Stockholms stad har 818 600 invånare. Staden har en historia av växlande majoriteter, men styrs sedan 2006 av allianspartierna Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna. Den kommunala skattesatsen är 29,58 kronor, vilket är 1,94 kronor under riksgenomsnittet. Skattekraften, i procentandel av riksmedelvärdet, är 122. Kommunalskatten är Sveriges åttonde lägsta.

Medelinkomsten i Ludvika kommun var 2007 178 481 kronor per person, medan den vid samma tid var 257 617

kronor i Stockholms stad. Räknat på nuvarande kommunalskattesats var den disponibla inkomsten 133 994 kronor i Ludvika och i Stockholm 198 809 kronor. Om socialdemokraterna inte låter sig nöjas med de 60 öre i skattehöjning de hittills aviserat utan löper linan ut och låter den politik som ”*funkar i Grängesberg*” bli verklighet i även Stockholm skulle den kommunala skattesatsen höjas med 4,83 kronor per intjänad hundralapp. Det innebär en skattehöjning om 12 443 kronor per år, det vill säga 1037 kronor i månaden, för den stockholmare som har en årsinkomst på just 257 617 kronor.

STOCKHOLM	LUDVIKA
Skatt	
Kommunen 17,48	Kommunen 22,31
Landstinget 12,10	Landstinget 10,89
Total kommunal 29,58	Total kommunal 33,20
Mandatfördelning (Resultat val 2006)	
Socialdemokraterna 27 (24,4 %)	Socialdemokraterna 24 (50,0 %)
Vänsterpartiet 9 (7,9 %)	Vänsterpartiet 4 (8,5 %)
Miljöpartiet 10 (9,2 %)	Miljöpartiet 1 (2,7 %)
Moderaterna 41 (37,3 %)	Moderaterna 7 (14,7 %)
Folkpartiet 10 (9,6 %)	Folkpartiet 1 (3,9 %)
Kristdemokraterna 3 (3,9 %)	Kristdemokraterna 1 (3,1 %)
Centern 1 (3,1 %)	Centern 3 (5,8 %)
	Folkkampanjen för sjukvård 1 (2,44 %)
	Bopartiet (lokalt parti) 3 (5,2 %)
TOTALT 101 ledamöter	TOTALT 45 ledamöter
<i>Källa: Stockholms stad, Valmyndigheten</i>	<i>Källa: Ludvika Kommun, Valmyndigheten</i>

Stockholmarna tjänar bättre och har lägre skatter än Ludvikaborna, men detta ska också ställas i relation till bostadspriserna i de två kommunerna. Det statistiska underlaget i ”Mäklarstatistik” är litet i Ludvika kommun då bara 86 villor och 58 bostadsrätter bytte ägare under perioden oktober 2008 – september 2009, men det genomsnittliga kvadratmeterpriset för Ludvikavillor var då 6361 kronor och för bostadsrätter 4830 kronor. I Stockholm såldes under samma tid 1165 villor för ett genomsnittligt kvadratmeterpris om 32 453 kronor och 11 821 bostadsrätter för ett genomsnittspris på 37 667 kronor per kvadratmeter. En genomsnittslägenhet om 70 kvm kostar 338 100 kronor i Ludvika, men nästan åtta gånger så mycket, 2 636 690 kronor i Stockholm. En villa på 140 kvadratmeter kostar i genomsnitt 890 540 kronor i Ludvika, men 4 543 420 kronor i Stockholm.

Prisbilden bekräftas också av Swedbank/Fastighetsbyråns återkommande undersökningar ”Sverigevillan” och ”Boindex”. För genomsnittsfamiljen i Stockholms län är villaboende inte möjligt, då en sammanlagd årsinkomst om 747 440 kronor krävs för att kunna köpa ”medelvillan”. Ludvika, med sin låga omsättning av bostäder, särredovisas inte av Swedbank utan ingår i gruppen ”Övriga kommuner”. I denna grupp räcker en sammanlagd hushållsinkomst om 224 606 kronor för att köpa medelvillan. Jämför vi med närbelägna, men dubbelt så stora kommunerna Borlänge och Falun, krävs en genomsnittlig hushållsinkomst om 323 932 kronor för att ha råd med en villa.

I Ludvika har mer än varannan invånare en bil i trafik, närmare bestämt finns 512 bilar i trafik/1000 invånare. I Stockholms stad är det drygt var tredje invånare som har bil, 370 bilar i trafik/1000 invånare. Det återspeglar sig också i hur ludvikaborna respektive stockholmarna reser. I hela Dalarna reser knappt 40 000 personer med Dalatrafiken per dag. Under samma tidsrymd reser 701 000 personer med den allmänna kollektivtrafiken i Stockholms län. Dalatrafikens mål är att minst 20 % av pendlingen till arbete och utbildning ske med kollektivtrafik senast 2010. I Stockholm gjordes under 2008 78 % av resorna i rusningstrafik in mot staden med SL. Kollektivtrafik är knappast förstahandsvalet för ludvikabon, om hon eller han inte har turen att bo invid någon av de fyra busslinjer som trafikerar tätorten. Skulle stockholmarna sluta åka kollektivt och istället köpa bilar till dess biltätheten är lika hög som i Ludvika skulle ytterligare 114 936 bilar behöva rymmas på stadens gator. Används bilarna för att åka till och från jobbet med betyder det att en yta motsvarande åtta Gamla stan eller hela Södra Djurgården måste asfalteras för att skapa tillräckligt många nya parkeringsplatser. Det är vad den politik som fungerar i Grängesberg innebär i Stockholm.

Arbetsmarknad

Arbetsmarknaderna i Ludvika och Stockholm påminner om varandra på så vis att kommunen är den största arbetsgivaren i båda fallen. Ludvika kommun har 2492 anställda och Stockholms stad 48 000. Det motsvarar ungefär 17 invånare per anställd i Stockholms stad och 10 invånare per anställd i Ludvika kommun. I Ludvika är den näst största arbetsgivaren ABB, vars verksamhet i hög grad präglar orten. Landstinget, Spendrups, kommunalförbundet Västerbergslagens Utbildningscentrum samt Storföretagsskattekontoret är andra stora arbetsgivare. I Stockholm är Ericsson, Södersjukhuset, Swedbank, SEB och ISS Facility Services de största arbetsgivarna.

Mängden högutbildade skiljer sig ganska kraftigt åt mellan kommunerna. Ibland sägs det att Ludvika är den kommun i Sverige som har störst andel civilingenjörer och tekniska doktorer jämfört med invånarantalet, men det totala antalet högutbildade är ändå bara 14,8 % i Ludvika jämfört med hela 35,7 % i Stockholm. År 2007, innan finanskrisen, var sysselsättningsgraden snarlik i de båda kommunerna, 76,7 % i Stockholm och 77,6 % i Ludvika kommun.

Valfrihet i skola och äldreomsorg

När man jämför valfrihet märks skillnaderna mellan de båda kommunerna stort. Veronica Palms (S) uttalande om politiken i Grängesberg som modell för Stockholm blir väldigt förståelig när man känner hennes åsikt om valfrihet; *"Valfrihet är att slippa välja."*¹ I Ludvika finns inga fria förskolor alls. I Stockholms stad går 31,7 % av förskolebarnen i enskild regi. Barn i förskola och familjedaghem för åldrarna 1-5 år får kosta 119 688 kronor inklusive lokaler medan Ludvika kommun bara satsar 106 720 kronor.

STOCKHOLM	LUDVIKA
Barn 1-5 år i barnomsorg	
81 %	81 %
Andel platser i privat regi 31,7 %	0 %
Grundskolor	
Antal elever 69 204	2449
Andel elever i friskola 20,4 %	0 %
Genomsnittligt meritvärde 225,4	206,1
Gymnasium	
Antal elever 33 647	1327
Andel elever i friskola 36,9 %	9,4 %
Genomsnittlig betygspoäng 14,8	13,9
<i>Källa: Skolverket, SKL</i>	<i>Källa: Skolverket, SKL</i>

I Ludvika kommun finns heller inga fria grundskolor över huvud taget. I Stockholms stad gick läsåret 2008/09 20,4 % av eleverna i fristående grundskolor. Kommunal drift av grundskolan

garanterar inte heller bättre studieresultat. Det genomsnittliga meritvärdet i årskurs 9 var 206,1 i Ludvika, men i Stockholm 225,4. Stockholm satsar, trots lägre kommunalskatt, mer pengar på barnen. En elev i förskoleklass och grundskola får borträknat lokalkostnaden kosta 70 796 kronor i Stockholm per år jämfört med 58 759 kronor i Ludvika.

Det finns bara en enda fristående gymnasieskola i Ludvika. Det är ABB:s industrigymnasium som erbjuder en enda linje, ett specialutformat industritekniskt program. Programmet är populärt och av Ludvikas ungdomar går 9,4 % på detta gymnasium. Med Carin Jämtins (S) resonemang borde det dock snarast stängas, då hon vill ställa ”krav på att friskolor ska drivas av ’non profit’-företag.”² I Stockholm är andelen gymnasieelever som går i friskola 36,9 %. De gymnasieelever i Ludvika som inte går på ABB:s skola studerar vid Västerbergslagens utbildningscentrum, ett kommunalförbund mellan Ludvika och Smedjebacken som anordnar gymnasie- och vuxenutbildning. Kommunal drift av gymnasiet garanterar dock inte bättre studieresultat. Den genomsnittliga betygspoängen efter avslutad gymnasieutbildning är 13,9 i Ludvika, men i Stockholm 14,8. Trots det är kostnaden för gymnasieeleverna lägre i Stockholm än i Ludvika, 82 235 kronor jämfört med 100 667 kronor.

Det är dock inte bara de unga som förvägras valfrihet i Ludvika. På samma sätt förhåller det sig med äldreomsorgen. I Stockholms stad drevs 2007 42,1 % av äldreomsorgen i enskild regi. I Ludvika dominerar kommunens äldreomsorg stort, bara 4,4 % drevs i enskild regi.

Kultur- och fritidsverksamhet

Ludvika kommun spenderar nästan 300 kronor mer per invånare och år på fritidsverksamhet än Stockholms stad, 1554 kronor jämfört med 1260 kronor, men det finns pengar att spara. Ludvika kommun äger och driver en bowlinghall. Trots att den kritiserats tycks kommunen inte ändra uppfattning

STOCKHOLM	LUDVIKA
Antal simhallar	
16 (50 632 invånare/hall)	2 (12 761 invånare/hall)
Hockeyhallar	
12 (67 510 invånare/hall)	1 (25 522 invånare/hall)
Hockeyrinkar	
4 (202 530 invånare/rink)	5 (Naturfrusen) (5104 invånare/rink)
Bandybanor	
3 (270 040 invånare/bana)	1 (Konstfrusen) (25 522 invånare/bana)
Idrottsplatser	
27 (30 044 invånare/idrottplats)	2 (12 761 invånare/idrottplats)
Fäbodvall	
0	1
Bowlinghall	
0	1
Källa: USK	Källa: Ludvika kommun

om rimlighetsgraden i att se bowling som en kommunal kärnverksamhet. Bowlinghallen är fortsatt kommunal och enligt kommunens bokslut för 2008 spelades där 73 808 bowlingserier, till en kostnad för skattebetalarna om 14,89 kronor per serie. Varje invånare i Ludvika kommun, gammal som ung och alldeles oavsett om hon eller han vill eller ens kan bowla, betalade därmed 43 kronor till bowling under 2008. I kommunens budget för 2009 satsar man vidare, målsättningen är att 80 000 bowlingserier ska spelas i år. I jämförelse med Stockholm har Ludvika kommun väldigt många idrottsanläggningar, men det är svårt att uttyda eventuella kvalitetsskillnader. Ett faktum är dock att Ludvikas Kultur- och fritidsnämnd överskred sin budget 2008. Det kommunala ägandet är dock så pass viktigt att man trots allt tillåter sig att även en kommunal fäbodvall får belasta budgeten.

Hushållande med skattepengar

I den socialdemokratiska mönsterkommunen Ludvika finns alltså inget fritt skolval, knappt någon valfrihet inom äldreomsorgen men som plåster på såren en kommunal bowlinghall. Kostnaderna för kommunens verksamheter är nästan 21 % högre i Ludvika jämfört med Stockholm, 57 638 kronor per invånare jämfört med 47 661 kronor i Stockholm. Vad är det då som får kosta i Ludvika kommun?

Överraskande nog är det den politiska makten. Kostnaden per invånare för politisk verksamhet är 644 kronor i Ludvika, men bara 411 kronor per invånare i Stockholm. Varje invånare i Ludvika betalar till exempel 340 kronor per år för nämnd- och styrelseverksamhet. I Stockholm stannar kostnaden på 61 kronor per invånare och år.

Slutsats

Att jämföra Stockholms stad och Ludvika kommun, eller ännu hellre Stockholm och Grängesberg, kan tyckas orättvist och trubbigt. Kommunerna har ju trots allt väsentligt olika förutsättningar. Samtidigt är det den politik som förs i Ludvika som ledande socialdemokrater i Stockholm vill ska fungera som modell för deras stockholmspolitik. Med socialdemokraternas politik kommer den vanliga stockholmaren att få behålla mindre av sin lön och hon eller han kommer att få se sina barns och sina äldre släktingars valfrihet skäras ned till ett minimum. Att tro att Ludvika kommuns politik för nya bostäder skulle korta bostadskön eller göra att priserna på bostäder sjönk i Stockholm är också att bli lurad. I Ludvika kommun byggdes under åren 2004-2008 bara 68 nya bostäder. Med en sådan politik i Stockholm skulle socialdemokraterna sänka byggtakten betydligt och endast bygga 2181 nya bostäder på fem år. Den politik som fungerar i Grängesberg innebär att också att kommunalpolitikerna, gärna

från ett och samma parti i 90 år, tar mer av den enskilde medborgarens skattepengar och gör till sina egna.

Det är en besk medicin socialdemokraterna vill tvinga i stockholmarna. En återställarpolitik till hur det var förr, en politik som minner om ett Sverige långt innan makten över de egna livet började ges tillbaka till människor. Samtidigt går det att konstatera att socialdemokraterna i Stockholm ändå kan sockra sitt bud: Med politik à la Ludvika kan de faktiskt lova att 32 kommunala bowlinghallar strax ska stå till stockholmarnas tjänst.

Källor

Stockholms stad (www.stockholm.se)

Ludvika kommun (www.ludvika.se)

USK - Stockholms Stads Utrednings- och Statistikkontor (www.uskab.se)

Statistiska Centralbyrån (www.scb.se)

Valmyndigheten (www.val.se)

Skolverket (www.skolverket.se)

Sveriges kommuner och Landsting (www.skl.se)

Mäklarstatistik (www.maklarstatistik.se)

Swedbank Boindex (www.swedbank.se/sst/inf/out/infOutWww1/0,,83226,00.html)

Fastighetsbyrån Sverigevillan (www.fastighetsbyran.se/Kopabostad/Prisstatistik/Sverigevillan/)

GrängesGuiden (<http://hem.passagen.se/jweb/grangesberg.html>)

---

¹ Studio Ett, Sveriges Radio P1, 20 maj 2008

² Aktuellt i Politiken, 5 oktober 2009